

Sygn. akt III A Ua 436/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2018 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: SSA Maria Pietkun (spr.)

Sędziowie: SSA Barbara Ciuraszkiewicz

SSA Ireneusz Lejczak

Protokolant: Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 4 lipca 2018 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku H. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie Oddział (...) we W.

o niezrealizowaną wypłatę świadczenia

na skutek apelacji H. P.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 listopada 2017 r. sygn. akt IX U 914/17

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 8 listopada 2017 r. oddalił odwołanie wnioskodawczyni H. P. od decyzji strony pozwanej Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Warszawie Oddział (...) we W. z dnia 15.03.2017 r. o wypłatę niezrealizowanego świadczenia i zasądził od wnioskodawczyni na rzecz strony pozwanej kwotę 180,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. P. (1) zmarły w dniu 04.04.2016 r. miał ustalone prawo do emerytury rolniczej od 20.11.1990 r, którą pobierał w zbiegu z emeryturą pracowniczą. Przedmiotowe świadczenia pobierał do lipca 2011 r. Z uwagi na zwrot przekazów za miesiąc sierpień, wrzesień, październik 2011 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego podjęła decyzję o zawieszeniu wypłaty świadczenia. KRUS w okresie od 2011 r. podejmowała próby nawiązania kontaktu ze zmarłym J. P. (1) chcąc doprowadzić do realizacji wypłaty należnych świadczeń. Działania te nie przyniosły pożądanego rezultatu.

J. P. (1) był objęty przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w P. pomocą rzeczową w postaci zakupu żywności i opału. Pracownicy GOPS kontrolowali sytuację podopiecznego i ostatecznie podjęli kroki prawne w celu ustanowienia dla niego opiekuna prawnego.

Postanowieniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu Wydział Cywilny Rodzinny z dnia 28.09.2015 r. J. P. (1) został całkowicie ubezwłasnowolniony z powodu zaburzeń urojeniowych.

Postanowieniem Sądu Rejonowego III Wydział Rodzinny i Nieletnich w S. z dnia 18.03.2016 r. ustanowiono dla J. P. (1) opiekuna prawnego w osobie H. P.. J. P. (1) zmarł 04.04.2016 r. przed uprawomocnieniem się postanowienia Sądu Rejonowego.

Wnioskodawczyni świadczyła pomoc doraźną w utrzymaniu brata poprzez zakup żywności i opału oraz przekazywania mu kieszonkowego w kwocie 200,00 zł miesięcznie.

Przy tak poczynionych ustaleniach Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawczyni nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd ten mając na względzie treść art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS stwierdził, iż nie można uznać, że brat H. P. pozostawał na jej utrzymaniu. Sprawowanie opieki nad członkiem rodziny, który ze względu na wiek lub stan zdrowia takiej opieki wymaga nie należy utożsamiać z pozostawaniem na utrzymaniu osoby sprawującej tę opiekę. Wnioskodawczyni świadczyła doraźną pomoc, nie wykraczającą poza zakres moralnego obowiązku wobec członka rodziny.

Świadczenie doraźnej pomocy nie wchodzi w zakres terminu „pozostawanie na utrzymaniu”.

Wnioskodawczyni, zdaniem Sądu Okręgowego, świadczyła niewątpliwie pewną pomoc na rzecz J. P. (1), jednak tylko w zakresie nie wykraczającym poza zakres obowiązku moralnego - incydentalna pomoc na rzecz członka swojej najbliższej rodziny.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika nadto, że J. P. (1) był objęty przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w P. pomocą rzeczową w postaci zakupu żywności i opału. Pracownicy GOPS na bieżąco kontrolowali sytuację podopiecznego i to oni ostatecznie podjęli kroki prawne w celu ustanowienia dla J. P. (1) opiekuna prawnego.

Kolejną przesłanką świadczącą o braku podstaw do uznania, iż wnioskodawczyni uprawniona jest do uzyskania środków finansowych, jest fakt, iż J. P. (1) do dnia zgonu nie złożył wniosku o ich wypłatę. Wprawdzie postanowieniem Sądu Rejonowego III Wydział Rodzinny i Nieletnich w S. ustanowiono dla całkowicie ubezwłasnowolnionego J. P. (1) opiekuna prawnego w osobie wnioskodawczyni, lecz z uwagi na jego zgon w dniu 04.04.2016 r., postanowienie to nie uprawomocniło się.

Biorąc powyższe ustalenia pod uwagę Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach oparto na treści art. 98 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

Apelację od powyższego wyroku wywiodła wnioskodawczyni zarzucając naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 kpc, poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny materiału dowodowego i uznanie przez Sąd pierwszej instancji, że wnioskodawczyni tylko świadczyła doraźną pomoc na rzecz swojego brata, kiedy to J. P. (1) pozostawał na jej utrzymaniu. Skarżąca zarzuca nadto naruszenie prawa materialnego, a to art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. j.t. 2017/1383), poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie i stwierdzenie, że wnioskodawczyni nie spełnia przesłanek do wypłaty spornego świadczenia, art. 134 ust. 45 tej ustawy, poprzez nieprawidłowe zawieszenie wypłaty emerytury J. P. (1), art. 5 kc i art. 136 ust. 1 ustawy, poprzez uznanie, że nieuprawomocnienie się postanowienia Sądu, w przedmiocie ustanowienia wnioskodawczyni opiekunem prawnym brata, stanowi przesłankę odmowy wypłaty niezrealizowanego świadczenia.

Przy tak sformułowanych zarzutach wnioskodawczynie wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz zasądzenia kosztów procesu za obie instancje.

Nadto skarżąca wносиła o zwrócenie się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją art. 135 ust. 5 powołanej ustawy o emeryturach.

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił w toku postępowania apelacyjnego:

Strona pozwana decyzją z dnia 31.10.2011 r. zawiesiła J. P. (2) wypłatę emerytury z powodu niemożności doręczenia świadczeń z przyczyn nieleżących po stronie organu.

(dowód: akta emerytalne KRUS OR we W. J. P. (1))

Sąd Apelacyjny zaważył:

Apelacja wnioskodawczynie nie podlega uwzględnieniu, a podniesione w niej zarzuty są chybione.

Spór dotyczy wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym w dniu 4.04. 2016 r. bracie wnioskodawczynie J. P. (1), odnośnie którego wnioskodawczynie dowodzi, iż pozostawał na jej utrzymaniu do chwili śmierci.

Z niewadliwych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że J. P. (1) miał przyznaną od strony pozwanej emeryturę, a wypłata świadczenia została zawieszona na podstawie ostatecznej decyzji KRUS Oddział Regionalny we W. z dnia 31.10.2011 r., z powodu niemożności doręczenia świadczeń z przyczyn nieleżących po stronie organu. Z tego powodu świadczenie nie było wypłacane aż do dnia śmierci uprawnionego.

Brat wnioskodawczynie miał przyznaną emeryturę na podstawie przepisów ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, której przepis art. 52 w sprawach nieuregulowanych odsyła m.in. do ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. j.t. 2017/1383), dotyczy to też wypłaty niezrealizowanego świadczenia.

Zasady realizacji świadczenia należnego do dnia śmierci po zmarłym uprawnionym osobom reguluje przepis art. 136 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. j.t. 2017/1383). Powołany przepis stanowi, że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zastosowanie powyższej instytucji wymaga złożenie przez uprawnionego określonego wniosku, może to być wniosek pierwszorazowy lub kolejny o przeliczenie, wypłatę, wysokość świadczenia i do chwili jego rozpoznania uprawniona osoba zmarła. Wówczas tylko świadczenia wynikające z rozpoznania takiego roszczenia są wyłączone ze spadku, nie podlegają dziedziczeniu w rozumieniu art. 922 i nast. kc, a uprawnieni do ich wypłaty są osoby wymienione w powołanym przepisie, przy czym każda z grup uprawnionych podmiotów musi spełniać inne warunki przewidziane dyspozycją analizowanego przepisu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2015 r., sygn. akt II UK 144/14).

W tych okolicznościach powoływanie się przez wnioskodawczynie na swój status, jako spadkobiercy po zmarłym bracie, jest całkowicie bezprzedmiotowe i bez znaczenia dla niniejszej sprawy, z uwagi na odrębność owej instytucji prawnej wyłączającej sporne świadczenie ze spadku. W pełni koresponduje to z wykluczeniem charakteru świadczeń cywilnoprawnych i dziedzicznych odnośnie należności emerytalno-rentowych. W trybie art. 136 powołanej ustawy możliwe jest dochodzenie tylko świadczeń należnych zmarłemu do dnia jego śmierci, a niezrealizowanych.

W świetle powyższego, zasada wypłaty niezrealizowanego świadczenia, dotyczy również świadczenia lub jego części po osobie, która prawo do owego świadczenia miała przyznane, a za życia dochodziła z określonych przyczyn jego wypłaty, czy przeliczenia.

W okolicznościach sprawy ani Sąd Okręgowy, ani wnioskodawczyni nie zauważa faktu, iż na dzień zgonu uprawnionego do emerytury J. P. (1), wypłata świadczenia była zawieszona, na skutek ostatecznej decyzji organu rentowego w tym przedmiocie. Za życia brat wnioskodawczyni nie złożył wniosku o podjęcie wypłaty. Świadczenia z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym z rolniczego ubezpieczenia społecznego, są niedziedziczne, nie mają cywilnoprawnego charakteru, nie podlegają żadnej cesji na rzecz innych osób, są ściśle związane z osobą, której przysługują.

W tych okolicznościach wnioskodawczyni po śmierci uprawnionego, nie jest legitymowana, zdaniem Sądu Apelacyjnego, przede wszystkim do kwestionowania decyzji o zawieszeniu wypłaty świadczenia, czy żądania podjęcia jej wypłaty. Odmienna ocena prowadziłaby do tego skutku, iż uprawnienia osób wymienionych w art. 136 w/w ustawy są dalej idące po śmierci uprawnionego emeryta, niż jego własne działania za życia. Nadto z uwagi na charakter świadczeń ściśle związanych z osobą uprawnioną, sprzeczne z logiką i powołanymi przepisami byłoby przyznanie prawa do złożenia wniosku o podjęcie wypłaty przez podmiot trzeci, po śmierci uprawnionego emeryta. Zmierzałoby to wyłącznie do bezpodstawnego i bez żadnego tytułu prawnego dokonania przysporzenia majątkowego osobie trzeciej i zainicjowania zmian w zakresie realizacji prawa do świadczeń po śmierci uprawnionego emeryta.

Z tych motywów, już okoliczność, że do dnia śmierci J. P. (1) wypłata świadczenia była zawieszona na podstawie konkretnej decyzji organu rentowego, której uprawniony nie wzruszył za życia, nie wnioskując podjęcia wypłaty, nie daje podstaw do uznania żądań wnioskodawczyni. Odmienna byłaby sytuacja, kiedy za życia brat wnioskodawczyni wniosłby o podjęcie wypłaty, a zgon nastąpiłby przed rozpoznaniem wniosku (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.02.2014 r., sygn. akt I UK 309/13).

Składając przedmiotowy wniosek wnioskodawczyni usiłuje dysponować uprawnieniami przysługującymi wyłącznie J. P. (1), już po jego śmierci, co do świadczenia wyłączzonego z dziedziczenia. Z uwagi na stan choroby brata wnioskodawczyni, taki wniosek mogła w jego imieniu złożyć uprawniona osoba, czy pełnomocnik, zwłaszcza że wypłata była zawieszona przez okres blisko 5 lat.

Niezależnie od powyższego, zgodnie z art. 136 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wnioskodawczyni zaliczona jest do kręgu podmiotów dla których warunkiem podjęcia wypłaty niezrealizowanego świadczenia jest wykazanie, iż zmarły pozostawał za życia na jej utrzymaniu. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości podziela ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji i poprzedzające ją niewadliwe ustalenia faktyczne. Wnioskodawczyni w żadnym wypadku nie wykazała, że brat pozostawał wyłącznie na jej utrzymaniu i że ponosiła koszty jego utrzymania. Już we wniosku do organu rentowego, sama wnioskodawczyni wskazała, że pomagała w utrzymaniu brata poprzez zakup żywności, opału czy kieszonkowe w kwocie 200,- zł. Te twierdzenia są najbardziej wiarygodne, pozostałe odmienne treści podnoszone w procesie znamionowane są już wybitnie interesem procesowym strony. Okazjonalne, bez jakichkolwiek dowodów systematyczności i starości świadczenia świadczą wyłącznie o pomocy i to doraźnej, a nie o pozostawianiu J. P. (1) na utrzymaniu wnioskodawczyni. Nadto jednoznacznie stałe świadczenia rzeczowe i pieniężne brat wnioskodawczyni pobierał z OPS-u w udokumentowanych kwotach i terminach, która to okoliczność przeczy utrzymywaniu brata przez wnioskodawczynię. Nadto jakakolwiek forma opieki, czy przejęcia ciężaru utrzymania osoby, w ocenie Sądu Apelacyjnego, wiązałaby się przynajmniej z próbą wyjaśnienia i zainteresowania, co do braku wypłaty emerytury i to przez okres 5 lat, zwłaszcza, że podjęcie wypłaty znacznie zmniejszyłoby koszty utrzymania, o ile byłyby one ponoszone przez wnioskodawczynię. W tym zakresie w pełni racjonalne są wnioski Sądu Okręgowego o braku podstaw do uznania, że J. P. (1) pozostawał na utrzymaniu wnioskodawczyni. Odmiennie twierdzenia strony są dowolne, a zarzuty podniesione w apelacji wykazują wyłącznie polemiczny charakter z niewadliwą oceną materiału dowodowego przez Sąd pierwszej instancji.

Poza powtarzanymi ogólnikami, co do zakresu pomocy porównywalnymi ze świadczeniami z OPS-u, co do których wykazano systematyczność i powtarzalność, wnioskodawczyni w żaden sposób nie wykazała jakoby brat miał pozostawać na jej utrzymaniu. Zarzut, co do oceny skutku nieuprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie ustanowienia wnioskodawczyni opiekunem prawnym brata, jest bezprzedmiotowy, skoro wnioskodawczyni podjęła aktywne działania po śmierci brata ukierunkowane na uzyskanie spornych świadczeń. Całkowicie gołosłowne i niepotwierdzone żadnymi dowodami są twierdzenia o rzekomym wnioskowaniu podjęcia za życia wyparty emerytury, nie wykazano, aby jakikolwiek sformalizowany wniosek został złożony do KRUS .

Powołanie się w apelacji na naruszenia art. 5 kc jest bezzasadne, bowiem wnioskodawczyni nie zauważa, że w przepisach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma żadnej podstawy prawnej, która odsyłałaby do tego przepisu, a nadto nie ma jakiegokolwiek regulacji pozwalającej powołać się na klauzule generalne.

Żądanie zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją art. 135 ust. 1 ustawy o emeryturach..., jest nietrafne, bowiem niniejszy spór nie dotyczy zasadności żądania wypłaty świadczenia zawieszonoego, skarżąca nawet nie usiłuje w apelacji wykazać, kiedy taki wniosek, oprócz spornego miały być złożony.

Z wyżej wywiedzionych względów apelacja wnioskodawczyni podlega oddaleniu jako niezasadna na podstawie art. 385 kpc.

SSA Barbara Ciuraszkiewicz SSA Maria Pietkun SSA Ireneusz Lejczak